

Nr 56

Utlåtande i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående vissa merkostnader för virusavdelning vid statens bakteriologiska laboratorium och virusinstitution vid karolinska institutet m. m.

(3:e avd.)

I propositionen nr 48 har Kungl. Maj:t, under åberopande av bilagt utdrag av statsrådsprotokollet över inrikesärenden för den 17 januari 1958, föreslagit riksdagen att medgiva, att arbetena med uppförande av nybyggnad för virusavdelning vid statens bakteriologiska laboratorium och virusinstitution vid karolinska institutet m. m., utvidgning och ombyggnad av laboratoriets diskavdelning m. m. samt uppförande av ny panncentral jämte destruktionsanläggning vid laboratoriet må utföras, oaktat kostnaderna avsevärt överstiger de för samma arbeten ursprungligen beräknade.

Frågan om uppförande av en ny byggnad för virusavdelning vid bakteriologiska laboratoriet har varit aktuell ända sedan år 1946. Det förslag till frågans lösning, som framlagts i propositionen nr 128/1954 och godkänts av 1954 års riksdag, innebär, att en gemensam byggnad för laboratoriets virusavdelning och karolinska institutets virusinstitution jämte därtill hörande djurhus skall uppföras på laboratoriets område. Kostnaderna för byggnadsarbetena beräknades efter prisläget den 1 juli 1952 till sammanlagt 3 925 000 kronor. Detta belopp har sedermera anvisats för byggnadsprojektets genomförande.

I samband med förslaget till ny virusbyggnad planerades ursprungligen vissa utvidgningar av laboratoriets diskavdelning och panncentral. Sedan det på grund av den starkt ökade verksamheten vid laboratoriet visat sig, att dessa utvidgningar skulle bli otillräckliga, har av 1956 års riksdag mera genomgripande byggnadsåtgärder för dessa ändamål beslutats. Merkostnaden för dessa arbeten, avseende bl. a. ombyggnad av diskavdelningen, påbörjande av ny panncentral jämte destruktionsugn samt anordnande av omklädningsrum för personalen, beräknades till 1 225 000 kronor, vilket belopp numera anvisats.

På grund av en av byggnadsstyrelsen gjord framställning har i årets statsverksproposition (bil. 27, p. 12) under investeringsanslaget till Merkostnader för vissa byggnadsarbeten beräknats tillhopa 810 000 kronor för *Bihang till riksdagens protokoll 1958. 6 saml. Nr 56*

täckande av merkostnader för de ifrågavarande arbetena till följd av den allmänna stegringen av byggnadskostnaderna.

Efter frånräknande av ett belopp av 35 000 kronor, som av de anvisade medlen fått disponeras för visst särskilt ändamål, står således (3 925 000 + 1 225 000 + 810 000 — 35 000) 5 925 000 kronor till förfogande för de här avsedda arbetena. Själva byggnadsarbetet har i avvaktan på statsmakternas ställningstagande till den nu aktualiserade kostnadsfrågan icke påbörjats, men vissa grundarbeten och dragning av avloppsledningar har utförts.

Sedan entreprenadanbud inkommit, grundade på numera färdiga byggnadshandlingar, har byggnadsstyrelsen anmält, att totalkostnaden för byggnadsföretaget kommer att uppgå till lägst 9 600 000 kronor, varför ett tilläggsanslag av 3 675 000 kronor erfordras, om arbetena skall kunna fullföljas i hittills beslutad omfattning. Denna betydande kostnadsökning har förklarats i första hand sammanhännga med de synnerligen omfattande säkerhetsanordningar, som under planläggningsarbetets gång befunnits nödvändiga med hänsyn till de speciella smittriskerna i virologiskt arbete.

Beträffande det närmare innehållet i byggnadsstyrelsens skrivelse samt statens sakrevisions yttrande i ärendet får utskottet hänvisa till propositionen (s. 3—7).

Enligt vad statens sakrevision upplyst har bruttovolymen av virusbyggnaden och djurhuset i förhållande till det ursprungliga förslaget ökats med 2 580 m³ eller inemot 20 procent. Härav avses 960 m³ för ökade utrymmen för ventilationsmaskineri och ventilationstrummor m. m., 285 m³ för ökade vägg tjocklekar i syfte att undvika läckor vid dragningen av ledningar samt 475 m³ för anordningar för avdödning av avloppsvatten i enlighet med av hälsovårdsmyndigheterna numera ställda krav. Återstående volymökning om 860 m³ sammanhänger med att ur brandskyddssynpunkt påfordrats neddragning av trapphus i källaren samt att vissa källarutrymmen förutsatts men icke angivits å tidigare ritningar. Vidare har en sluten avdelning för särskilt farliga virusarbeten, som enligt det ursprungliga förslaget förlagts till virusbyggnaden, med oförändrad volym nu av säkerhetsskäl överflyttats till djurhuset.

Vid 1954 års riksdagsbehandling av frågan om virusbyggnaden ansåg sig statsutskottet (utl. nr 107) med hänsyn till pågående utredning rörande laboratoriets preparattillverkning icke kunna föreslå riksdagen att då taga definitiv ställning till frågan om förläggningen av den vid laboratoriet bedrivna tillverkningen av virologiska preparat. Utskottet förutsatte därför, att virusbyggnaden utformades på sådant sätt, att den utan kostsamma ändringar kunde användas även för forskningsändamål eller diagnostiska uppgifter. Riksdagen beslöt i enlighet härmed. Otvivelaktigt har byggnaden enligt det nu utarbetade förslaget fått en utformning, som med hänsyn till de härmed förenade kostnaderna kan motiveras endast av de

speciella riskerna i virologiskt arbete. Till övervägande delen avses lokalerna skola användas för forskning och diagnostisk verksamhet på virusområdet. Vissa utrymmen är emellertid avsedda att nyttjas vid framställning av virologiska preparat. På grund härav anser sig departementschefen böra erinra om att Kungl. Maj:t i årets statsverksproposition vid anmälan av laboratoriets avlöningsanslag för nästa budgetår (XI ht, p. 14) tagit ställning till frågan om preparattillverkningens framtida förläggning och därvid i enlighet med det framlagda utredningsförslaget förordad, att tillverkningen skall ligga kvar vid laboratoriet. Med hänsyn härtill och då de för tillverkning avsedda utrymmena icke synes påverka utformningen av virusbyggnaden i dess helhet bör något hinder ur de av 1954 års riksdag anförda synpunkterna icke föreligga för byggnadsarbetets fullföljande. I samband härmed erinras om att departementschefen erhållit Kungl. Maj:ts bemyndigande att tillkalla sakkunniga för utredning rörande den närmare organisationen av laboratoriets preparattillverkning m. m.

Vad härefter gäller kostnadsfrågan beräknas merkostnaden för virusbyggnaden och djurhuset, utöver vad som föranledes av den allmänna prisstegringen, till drygt 2 100 000 kronor eller mera än 50 procent. Ehuru departementschefen hyser förståelse för de stora svårigheter, som med hänsyn till anläggningens speciella karaktär förelegat, när det gällt att på projekteringsstadiet bedöma kostnaderna, kan han icke underlåta att finna den nu anmälda kostnadsökningen anmärkningsvärt stor. Med anledning härav understrykes vikten av att medel för igångsättande av statliga byggnadsföretag icke av myndigheterna äskas, förrän planeringsarbetet framskridit så långt, att kostnaderna med större säkerhet kan överblickas.

I det läge, som nu uppkommit, har departementschefen övervägt, om det föreliggande förslaget borde dimensioneras ned så att den tidigare beräknade medelsramen kan iakttagas eller om planerna på virusbyggnaden rentav borde helt skrinläggas. Såväl virusinstitutionens som virusavdelningens lokalfråga befinner sig emellertid sedan ett årtionde tillbaka i en prekär situation, och ett uppskov med dess lösande på obestämd framtid vore med hänsyn till virologiens allt större betydelse för hälso- och sjukvården och för laboratoriets verksamhet enligt departementschefens mening icke försvarligt. En minskning av anläggningens storlek skulle, fränsett olägenheterna av en ytterligare försening till följd av att helt nya byggnadshandlingar måste upprättas, med största sannolikhet innebära, att lokalerna redan då de kunde tagas i bruk skulle anses otillräckliga, varvid fråga om tillbyggnader eller provisorier för att tillgodose lokalbehovet omedelbart torde aktualiseras. På grund härav har departementschefen kommit till den slutsatsen, att intetdera av de båda nu diskuterade alternativen bör ifrågakomma.

Vad sakrevisionen upplyst och vad i övrigt i samband med ärendets beredning inom departementet inhämtats har övertygat departementschefen

om att de förändringar, som nu vidtagits i förslaget till virusbyggnad och djurhus, är starkt motiverade, om anläggningen skall motsvara de synnerligen höga krav på säkerhet, som i dagens läge ställs för att förhindra nedsmittning och infektioner i virologiskt arbete.

I och med tillkomsten av de i nybyggnaden planerade utrymmena får lokalbehovet för laboratoriets framställning av virologiska preparat i nu förutsebar omfattning anses vara tillgodosett. Ehuru man givetvis kan hysa betänkligheter mot att nu fatta ett beslut, som innebär att man binder sig för kostnader för budgetåret 1959/60 utan att kunna väga behovet mot andra angelägna investeringar, anser sig departementschefen dock på grund av vad tidigare anförts böra förorda, att byggnadsföretaget nu får utföras i huvudsaklig överensstämmelse med det föreliggande förslaget och att den härmed förbundna merkostnaden godtages.

Endast i ett avseende finner departementschefen anledning att närmare kommentera förslaget i förevarande del. Enligt ritningarna skulle i källarvåningen till virusbyggnaden anordnas skyddsrum. Laboratoriet ligger emellertid inom sådant innerområde, där enligt den nuvarande utrymningsplanläggningen endast befolkningsskyddsrum avses skola byggas. Då merkostnaden härför uppgivits bli mycket ringa, vill departementschefen icke göra någon erinran mot att ifrågavarande utrymmen, som i fredstid avses att utnyttjas som förrådslokaler, byggnadstekniskt utföres på sådant sätt, att de i händelse av en framtida ändrad planering kan användas såsom skyddsrum. Avsikten är icke att de nu skall förses med skyddsrumsinredning.

Beträffande diskbyggnaden och panncentralen har enligt vad vederbörande arkitekt upplyst någon formell planändring icke vidtagits i förhållande till det för 1956 års riksdag framlagda förslaget. I diskbyggnaden har det emellertid under det fortsatta projekteringsarbetet visat sig nödvändigt att företaga vissa byggnadstekniska förändringar, sammanhängande dels med åtgärderna för avdödning av avloppsvattnet, dels med utformningen av säkerhetsanordningarna beträffande det virusinfekterade materialet. Till följd härav har byggnadsarbeten blivit erforderliga i större omfattning än ursprungligen beräknats. Merkostnaden uppgår till 570 000 kronor eller 63 procent.

I panncentralen har enligt vad som upplysts närmast en utrymmesminskning skett i syfte att hålla kostnaderna nere. Den kostnadsökning på drygt 300 000 kronor, som likväl beräknas uppkomma, förklaras bl. a. sammanhänga med att såväl den rörtekniska anläggningen som den värmetekniska bestyckningen måste utökas på grund av utformningen av ventilationsystemen i virusbyggnaden.

Även i sist berörda delar beräknas sålunda merkostnader av betydande storlek uppkomma. Särskilt för panncentralens del synes kostnadsökningen anmärkningsvärd med hänsyn till att det här rör sig om en anläggningstyp,

beträffande vars projektering de huvudsakliga byggnadstekniska problemen torde vara lösta. Då emellertid både diskanläggningen och panncentralen är nödvändiga för laboratoriets drift och en minskning av deras kapacitet icke bör övervägas med hänsyn till den nuvarande omfattningen av laboratoriets verksamhet, anses förslagen även i dessa delar böra godtagas.

Med anledning av vad byggnadsstyrelsen anfört i fråga om utförandet av en economizeranläggning i anslutning till panncentralen erinras om att det vid frågans anmälan i 1956 års statsverksproposition förutsattes, att byggnadsstyrelsen vid det fortsatta planeringsarbetet tillvaratoge förefintliga möjligheter att effektivt utnyttja överskottsvärmen från destruktionsanläggningen. Frågan anses få anmälas ånyo, när erforderliga kostnadsberäkningar föreligger.

Sammanfattningsvis innebär alltså departementschefens förslag, att de ifrågavarande byggnadsarbetena får utföras i huvudsaklig överensstämmelse med de nu utarbetade förslagen, oaktat den betydande kostnadsökning som beräknas uppkomma. Med hänsyn till redan anvisade medel är någon ytterligare medelsanvisning för ändamålet för nästa budgetår icke erforderlig. På grund av de uppkommande merkostnaderna anses emellertid frågan böra underställas riksdagen, innan arbetena igångsättes.

Utskottet. I propositionen föreslås att av riksdagen tidigare beslutade arbeten med uppförande av nybyggnad för virusavdelning vid statens bakteriologiska laboratorium och virusinstitution vid karolinska institutet, utvidgning och ombyggnad av laboratoriets diskavdelning m. m. samt uppförande av ny panncentral jämte destruktionsanläggning vid laboratoriet må fullföljas, oaktat kostnaderna nu beräknas till 9 600 000 kronor, motsvarande en kostnadsökning i förhållande till vad tidigare beräknats med 3 675 000 kronor.

Vad först avser virusbyggnadens utformning har utskottet i sitt av 1954 års riksdag godkända utlåtande nr 107 förutsatt, att för tillverkning avsedda utrymmen utan kostsamma ändringar skulle kunna användas även för forskningsändamål eller diagnostiska uppgifter. Såsom departementschefen framhållit har byggnaden enligt det nu föreliggande förslaget erhållit en utformning, som med hänsyn till de härmed förenade kostnaderna kan motiveras endast av de speciella riskerna i virologiskt arbete. Övervägande delen av lokalerna är avsedd för forskning och diagnostisk verksamhet, men vissa utrymmen skall nyttjas vid framställning av virologiska preparat. I detta sammanhang vill utskottet erinra om att utskottet i sitt nyligen avgivna utlåtande nr 11 på däri anförda skäl förordat, att preparattillverkningen alltjämt skall kvarligga vid laboratoriet. Emellertid har de sakkunniga, som tillkallats den 17 januari 1958 för utredning rörande den närmare organisationen av denna tillverkning m. m., jämlikt sina direktiv att bl. a. undersöka, huruvida framställningen av visst eller vissa prepa-

rat med större fördel kan och bör ske utanför laboratoriet. Med hänsyn härtill har utskottet, som i ärendet inhämtat närmare upplysningar utöver de i propositionen lämnade, noga övervägt i vad mån utredningens förslag kan komma att påverka utformningen av virusbyggnaden i dess helhet. Då avsikten i varje fall i dagens läge är, att endast en mycket obetydlig del av utrymmet skall användas för direkt preparattillverkning, har utskottet funnit, att varken de av riksdagen år 1954 framförda synpunkterna eller den pågående utredningen bör utgöra hinder för ett fullföljande av byggnadsarbetet i enlighet med departementschefens förslag.

Vidkommande kostnadsfrågan måste utskottet, med hänsyn till den betydande fördyringen utöver vad som föranledes av den allmänna pristegringen, beteckna den anmälda kostnadsökningen som anmärkningsvärt hög. Såsom sakrevisionen påpekat har såväl laboratoriebyggnaden som djurhuset kommit att framstå såsom en ny byggnadstyp av betydligt kostsammare slag än vad man tidigare haft erfarenhet av. Vad utskottet inhämtat under ärendets behandling har emellertid icke givit utskottet anledning att i denna fråga hävda en annan uppfattning än departementschefens, nämligen att de föreslagna förändringarna är starkt motiverade, om anläggningen skall motsvara de synnerligen höga kraven på säkerhet för förhindrande av nedsmittning och infektioner i virologiskt arbete. Utskottet vill emellertid i likhet med sakrevisionen understryka angelägenheten av att medel för byggnadsföretag icke äskas, förrän projekteringen fortskridit så långt, att kostnaderna kan beräknas med större säkerhet.

Ehuru utskottet delar departementschefens betänkligheter mot att nu fatta beslut, varigenom man binder sig för kostnader för budgetåret 1959/60 utan att kunna avväga behovet mot andra angelägna investeringar, vill utskottet med hänsyn till det anförda icke motsätta sig ett fullföljande av byggnadsföretaget i enlighet med vad i propositionen föreslagits.

Utskottet hemställer,

att riksdagen må medgiva, att arbetena med uppförande av nybyggnad för virusavdelning vid statens bakteriologiska laboratorium och virusinstitution vid karolinska institutet m. m., utvidgning och ombyggnad av laboratoriets diskavdelning m. m. samt uppförande av ny panncentral jämte destruktionsanläggning vid laboratoriet må utföras, oaktat kostnaderna avsevärt överstiger de för samma arbeten ursprungligen beräknade.

Stockholm den 18 mars 1958

På statsutskottets vägnar:

MARTIN SKOGLUND

Vid förestående ärendes slutbehandling inom utskottet ha närvarit

från första kammaren: herrar Näsström, Gillström, Ohlon, Gustaf Andersson, Ivar Johansson, Birger Andersson, Boman, Thun, Bergman, Holmqvist, Rikard Svensson, Ivar Persson, Ragnar Bergh, Palme och Jacobsson; samt

från andra kammaren: herrar Skoglund i Doverstorp, Åkerström, Malmborg, Petterson i Degerfors, Thapper, Ståhl, Jansson i Kalix, Persson i Växjö, Staxäng, Rubbestad, Gustafsson i Stockholm, Karlsson i Olofström, Widén, Nilsson i Göingegården och fröken Vinge.
